

Український мультиплікаційний кінематограф як вид мистецтва.

Вінницький національний технічний університет

Анотація. В статті розглядається передісторія виникнення мультиплікації як виду мистецтва та історія української мультиплікації, її розвиток та етапи становлення.

Ключові слова. мистецтво, мультиплікація, анімація, кіномистецтво, образотворче мистецтво.

Abstract. In the article the background of the emergence of animation as an art form and history of Ukrainian animation, its development and stages of development.

Keywords. Art, cartoon, animation, cinematography.

На даному етапі розвитку суспільства, коли відбуваються складні процеси у нашій державі, зумовлені суперечностями соціального, економічного та політичного становлення, одним з основних завдань освіти є формування культурної особистості ХХІ століття.

Для сучасної молоді телевізор та Інтернет стали своєрідним засобом доступу до необмеженої загальної культури, тому, вплив кіномистецтва, як і в загальному мас-медіа на молодь, не можливо недооцінювати. Потрібно також відзначити, що з розвитком засобів масової комунікації зв'язок молоді з кіномистецтвом постійно розширюється. Велике значення має кабельне та супутникове телебачення, вільний доступ молоді до кінотеатрів, продаж відеоматеріалів та різноманітної відеотехніки, перегляд кінофільмів через Internet в режимі On – line. Кількість та різноманітність фільмів, що демонструється, не обмежена в тематиці та жанрах: від мультиплікаційних фільмів до фільмів жахів.

Одним із популярних видів кіномистецтва є анімація (з лат. anima — душа і похідного фр. animation — оживлення), мультиплікація (з лат. multiplicatio — розмноження, збільшення, зростання). Давайте звернемося до історії виникнення даного жанру. Першоджерелами мистецтва будь-якого виду мультиплікації можна вважати історію театру маріонеток. Сам термін «маріонетка» не точний, оскільки він визначає лише один з різновидів видовища. Тут взаємодіють театр тіней, вистави за участю вигаданого фольклорного персонажа «Петрушки», знаменитий «король веселощів Полішинель» і все те, що заслуговує своїм самобутнім змістом на детальне вивчення культурологами та етнографами [1, с. 130].

Принцип анімації знайшли задовго до винайдення братами Люм'єр кінематографу. Бельгійський фізик Жозеф Плато, австрійський професор-геометр Симон фон Штампфер та інші вчені і винахідники використовували для відтворення на екрані зображень, що рухались внаслідок обертання диска чи стрічки з малюнками, систему дзеркал і джерело світла — ліхтар. 30 серпня 1877 року вважається днем народження мальованої анімації — був запатентований винахід Еміля Рено, який винайшов основи технології виготовлення анімаційних фільмів, які лишилися незмінними до винайдення комп'ютерних технологій: «покадрова зйомка» малюнків або іншого матеріалу — за фазами руху. Еміль Рено називав свої фільми «світловими пантомімами», «оптичними виставками».

На сьогоднішній день є чотири види мультиплікації:

- 1) мальована мультиплікація (показ намальованого середовища та персонажів на екрані з допомогою кольорових та графічних замальовок на целулоїдних форматах);
- 2) об'ємна мультиплікація (створена за допомогою скульптурних елементів, де персонажі приводяться в рух за допомогою акторів перед знімальною камерою);
- 3) силуетна мультиплікація (театр тіней, або графічна заливка силуетів на целулоїдних форматах);
- 4) комп'ютерна анімація (створення анімаційних стрічок за допомогою комп'ютерних 3-D технологій). [2].

Наше дослідження присвячене розвитку української мультиплікації, так як сучасна молодь не особливо обізнана в даному жанрі українського мистецтва.

Радянська анімація почала розвиватися в 1920-х рр. в Москві, поступово поширюючись по всіх союзних республіках. Рання анімація Радянського Союзу мала яскраве національне забарвлення, залежно від республіки, в якій вона створювалася. Українські мультфільми за своєю образотворчою та сюжетною побудовою суттєво відрізнялися від мультфільмів інших союзних республік СРСР [3, с. 141].

В Україні перший мультиплікаційний фільм був створений у 1927 р. на Одеській кіностудії. Це була «Казка про солом'яного бичка» режисера В'ячеслава Левандовського. На той час було створено лише 10 мультфільмів. Події 30-х років, які пішли слідом за хвилею - Друга світова війна, а потім і голод - практично знищили цю галузь мистецтва.

Після тривалої перерви, зумовленої роками війни, українська мультиплікація продовжила свій розвиток наприкінці 1950-х років. На базі студії «Київнаукфільм» було створено Об'єднання художньої анімації. Молоді художники-аніматори та режисери, що прийшли сюди працювати, стали засновниками української національної школи мультиплікації: Є. Пружанський, В. Дахно, Н. Василенко, В. Гончаров та ін. Їхня творчість визначила жанрову палітру українського анімаційного кінематографа.

До 1959 року на Київській кіностудії було випущено всього кілька десятків мультфільмів, серед яких «Заборонений папуга», «Тук-Тук і його товариш Жук», «Тук-Тук на городі» та ін. Найчастіше створювалися т.зв. «болти і гайки в томаті». Мультиплікатори дали таке прізвисько мальованим для науково-популярних і навчальних фільмів о хімічних і фізичних процесах: рух молекул газів, проникнення однієї речовини в іншу і т.п. [4].

До середини 1970-х років в українському анімаційному кінематографі остаточно сформувалася національна школа, головною ознакою якої став тісний зв'язок із рідною культурою, народними традиціями у мистецтві. Цей час можна назвати періодом розквіту української анімації, оскільки саме тоді відбувалися найвизначніші творчі досягнення художників студії «Київнаукфільм», активний пошук нових форм, тем, образотворчих рішень і технік. Творчий колектив студії поповнився новими художниками й режисерами, які підняли українську анімацію на новий, надзвичайно високий професійний рівень. Основним джерелом став народний фольклор. Це проявилось в сюжетах творів, образах персонажів, особливостях художньої мови. Чимало творів української анімації створені на основі народних казок та легенд, зокрема «Чарівник Ох» (реж. Д. Черкаський), «Івасик Телесик», «Колосок» (реж. Л. Зарубін), «Кривенька качечка» (реж. А. Грачова), «Котигорошок» (реж. Б. Храчевич). Величезної популярності набула «козацька» серія, яку створили художники А. Вадов, Є. Кирич, Г. Уманський та І. Будз під керівництвом видатного українського режисера В. Дахна. У яскравих мультиплікаційних образах козаків Тура, Грая та Ока, надзвичайно близьких до героїв народних казок, утілено риси українського характеру: патріотизм, кмітливість, винахідливість, гумор. Окрім «Козаків» українські мультиплікатори створили ще кілька анімаційних серіалів, які увійшли до золотого фонду вітчизняної мультиплікації: «Пригоди капітана Врунгеля» й «Лікар Айболить» (реж. Д. Черкаський, худ. Р. Сахалтуєв), «Аліса в Країні чудес» і «Аліса у Задзеркаллі» (реж. Є. Пружанський, худ. І. Смирнова та Г. Уманський). Про талановитість українських мультиплікаторів свідчить і повнометражний твір анімаційного кінематографа «Острів скарбів» — дійсно високохудожня стрічка, у якій органічно переплелися елементи комедійного німого кіно, відеокліпу, циркової буфонади [5].

На початку 90-х рр. минулого століття в зв'язку з розпадом СРСР архів Київської студії науково-популярних та анімаційних фільмів було повністю знищено. Через непрофесіоналізм чиновників Міністерства культури загинули майже всі артефакти, що свідчили про багаторічну і багатогранну працю величезної кількості українських мультиплікаторів. Декілька десятків целулоїдних форматів, фонові заставки та поодинокі ескізи до вже відзнятих стрічок та сценаріїв майбутніх — це все, що залишилося від мистецького спадку української анімації [2].

Правонаступником «Київнаукфільму» по анімаційному напрямку стала студія «Українафільм», яка внаслідок світової економічної кризи в 2008 році стала на межу банкрутства в 2009-му. Незважаючи на потужний творчий потенціал, в Україні не існує жодної великої мультиплікаційної студії. Корифеями української анімації вважаються київські студії «Борисфен-С» і «Українафільм». Певну популярність здобули «Новаторфільм», Одеська студія мультиплікації, «Фарс», Running Pictures, Marcus Studio, ToonBuster, Art Production, Antistatic Pictures, Animatix 4D. Перший український повнометражний мультфільм був народжений 10 учнями луганської школи мультиплікації «Фантазери» (наймолодшому на момент зйомок було 11 років). Стрічка «Наші»,

намальована хлопцями в 2012 році, розповідає про життя і боротьбу «Молодої гвардії», якій в 2012 виповнилося 70 років.

Також в Україні створено два повнометражні проекти. Це мальований фільм «Пригоди бравого солдата Швейка» кіностудії «Ялта-Фільм». Робота над ним тривала два роки і коштувала його авторам два мільйони доларів. Другий проект — перший український 3D-мультфільм «Микита Кожум'яка» виробництва студії «Олівець» (2006 р.), створення якого зайняло півтора року. Витрати на роботу над цим проектом становили три мільйони євро. 23-го січня 2012-го рр. київський режисер та сценарист Олексій Шапарев зняв у форматі 3-D 26 серій мультфільму «Ескімоска» по 5 хв. кожна. Мульт фільм був створений на Столичній Студії дитячих і юнацьких фільмів ім. О.О. Ханжонкова. Створення цього анімаційного серіалу частково профінансувала держава. Фільм купили телеканали США, Канади, Індії та Китаю. За роки Незалежності це перший комерційний анімаційний проект, який вийшов на закордонний медіа-ринок [6].

У 2013 році радянський мультфільм «Коровай» був адаптований для незрячих дітей. Він став першим українським мультфільмом такого роду і був показаний у Львові. Народна артистка України Олександра Бонковська озвучила його за допомогою тіфлокоментаря (аудіодескрипція) - способу супроводу відеоряду, відмінного від субтитрів або аудіокниги. У 2012 році почалися зйомки першого державного тривимірної анімаційного проекту, який носить назву «Хто боїться дядечка Бабая». Над ним працює гранд національної мультиплікації Давид Черкаський. Серйозним досягненням в сучасній анімації України стало визнання мультсеріалу «Народна мудрість» - перше місце у номінації «Кращий мультиплікаційний короткометражний фільм» на Універсальному полікультурному фестивалі кіно в Лос-Анджелесі в 2013 році. Режисерами виступили Степан Коваль та Володимир Задорожний. Серця глядачів завоювало те, як за допомогою приказок і прислів'їв впродовж 50 серій зображується український побут [4]. Як бачимо, українська мультиплікація, не зважаючи на складні періоди, розвивається та має успіх і у зарубіжних глядачів.

Для того, щоб з'ясувати, наскільки наша молодь обізнана із даним жанром в українському мистецтві, нами було проведено анонімне опитування, в якому прийняли участь 47 респондентів, які дали відповідь на запитання «Чи знаєте ви історію виникнення мультиплікації?» результати опитування представлені діаграмою (рис. 1.)

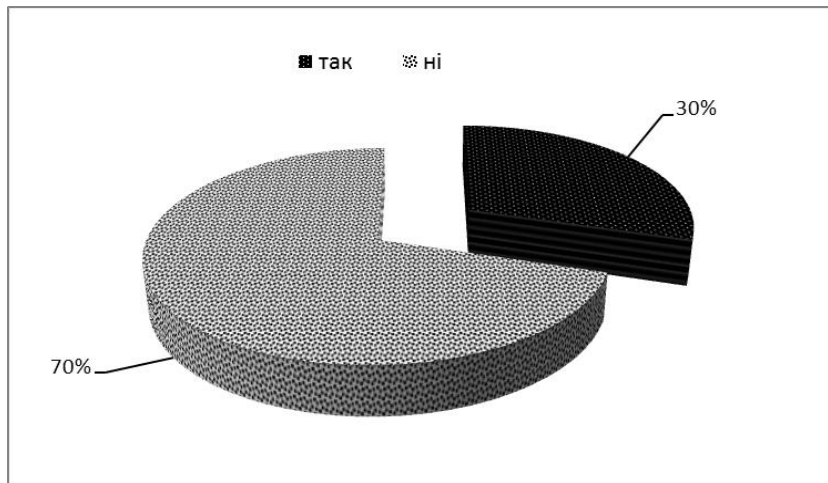

Рис. 1. Діаграма результату опитування

Аналізуючи діаграму ми бачимо, що, серед опитуваної молоді знання про історію виникнення мультиплікації має доволі високий відсоток – 70%, в порівнянні з тими студентами хто знає дану інформацію – 30%, отже, знання з історії виникнення мультиплікації в студентів є недостатніми.

Для того, щоб дізнатися чи цікавляться студенти історією виникнення української мультиплікації, було проведено опитування. Результати відповідей представлено на рисунку 2 .

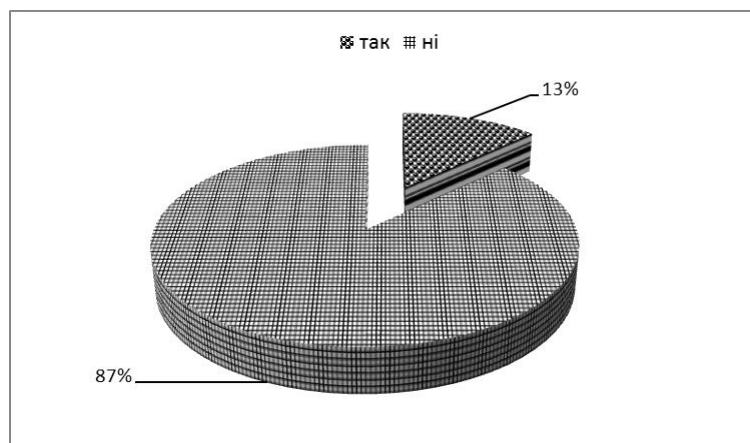

Рис. 1. Діаграма результату анкетування.

З діаграми бачимо, що інтерес до історії виникнення української мультиплікації лише у 13% опитуваних, тоді як 87% - не зацікавлені в даній інформації.

Мультиплікація, на сьогоднішній день, є доволі розповсюдженим видом кіномистецтва і в Україні також відбуваються процеси для покращення та вдосконалення даної індустрії. Мультиплікаційні фільми є невід'ємною частиною нашої культури, що і потрібно донести до сучасної молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

1. Юткевич С.И. Кино — это правда 24 кадра в секунду / С.И. Юткевич. — М. : Искусство, 1974. — 327 с.
2. Колодко А. Українська мультиплікація як самобутній вид образотворчого мистецтва / А. Колодко. Народознавчі зошити. № 5 (119), 2014. С. 1027-1034
3. Крижанівський Б.М. Мальоване кіно України / Б.М. Крижанівський. — К. : Мистецтво, 1968. — 152 с.
4. Історія української анімації <http://ukraine.ui.ua/ua/teatr-kino/istoriya-ukrainskoy-animatsyi>
5. Художня культура 10 клас <http://subject.com.ua/textbook/art/10klas/index.html>
6. Українська анімація. «Ескімоска» реж. Е. Шапараяв / HANZHONKOVFILM, 2012 р./www.ukranimation.blogspot.com.

*Бричанський Артур Олегович, ФБТЕГП, БМ-14
Гречановська Олена Володимирівна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук
Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця
elena.kot0405@mail.ru*

*Hechanovska Elena
Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities
Vinnytsia National Technical University
Vinnitsa
elena.kot0405@mail.ru*